

(krnica), ledenica oziroma snežnica, podi in »lašti«, kraške »roches moutonnées« in vrtače v morenskem gradivu. Od površinske hidrografije so najpomembnejši kraški izviri, razdeljeni po pretoku, tako da največji med njimi (Fontaine de Vaucluse) človeka takoj zbedejo v oči. Veliko jih je opremljenih s številko – povprečnim pretokom. Tudi znakov za obalne oblike je malo: klif, klif z morsko jamo, »calanque« (draga) in podmorski kras.

Ker je karta precej »zračna«, vzdrži tudi veliko imen – krajev, pogorij, vrhov, topografskih imen in tudi imen za jame ter izvire. Kljub temu karta nikakor ne vzbuja videza prenatrpanosti. Morda je prvi vtis celo ta, da je karta nekoliko prazna, oziroma da »točkavnost« prevladuje nad »ploskovnostjo«. Morda tudi jakosti temnih in svetlih barv nista uravnovečeni in temne (tektonika, kraški izviri) malo preveč izstopajo.

Ta pomanjkljivost, če temu sploh lahko rečem tako, je odpravljena z manjšo karto – vložkom (ki pa je brez merila), ki prikazuje morfoklimatske tipe krasa. Po nadmorski legi je kras razdeljen na pet etaž (od visokogorskega ledeniškega do mediteranskega), posamezna etaža pa je razdeljena na tipe, od dva do štiri (gorski kras je npr. razdeljen na kras v gozdu, kras na glacialnih oblikah, kras s šotišči in periglacialni kras). Tako je v Zahodnih Alpah, južni Juri in Provansi vsega skupaj 18 morfoklimatskih tipov krasa. Na kartici je s številkami prikazana tudi jakost korozije (»ablacija«) na posameznih delih krasa. Je v mejah od 17 – 160 mm/tisočletje.

Francozi, gre za posebno skupino, ki jo vodi profesor Nicod, imajo že precej izkušenj z geomorfološkim kartiranjem krasa, vendar je to prva karta krasa, izdelana in objavljena v tako velikem merilu. Tudi ta ni popolnoma v skladu z normami in legendo mednarodne geomorfološke karte, kar je dokaz več, da ta za prikazovanje krasa ne ustreza povsem. Težko je reči, ali je prikazani način boljši ali slabši, ker nimamo primerjave. Pač pa bo to mogoče, takoj ko bo izšla geomorfološka karta Slovenije, oziroma ko bo izdelana geomorfološka karta dinarskega krasa. Zaradi zasnove je pričujoča karta bolj krasoslovna in speleološka kot pa geomorfološka in skuša prikazati kras kot trodimenzionalni pojav in ne le kot poseben tip površja.

Andrej Kranjc

World Patterns of Modern Urban Change, Essays in Honor of Chancy D. Harris, Ed. by M.P. Conzen, The University of Chicago, Research Paper No 217 – 218, Chicago, 1986.

Zbornik razprav o sodobnih urbanizacijskih spremembah po svetu je nastal ob upokojitvi profesorja Ch. D. Harrisa, dolgoletnega vodje geografskega oddelka na čikaški univerzi. Profesor Harris je svetovno znan po svojih urbanogeografskih študijah, bibliografijah in geografskih prikazih Sovjetske zveze. Geografski oddelek je uspešno vodil 25 let in je zatorej razumljivo, da so se mu njegovi najožji sodelavci skušali oddolžiti s posebnim znanstvenim posvetilom – zbornikom razprav. K sodelovanju so povabili vrsto najbolj znanih geografskih raziskovalcev urbanizacije in mest nasploh, predvsem iz vrst njegovih sovrstnikov in kolegov. Skušali so dobiti poročevalce za vse pglavitne svetovne regije, kar jim je v glavnem uspelo z izjemo arabskega sveta, Avstralije in Sovjetske zveze (o slednji poroča Američan T. Shabad). Tako referirajo o zahodnoevropski urbanizaciji M. J. Wise, J. Beaujeu-Garnier in P. Schöller, o vzhodnoevropski K. Dziewoński in T. Shabad, o jugovzhodnoevropski E. W. Hoffman, indijski R.P.B. Singh in R.L. Singh, o urbanizaciji v jugovzhodni Aziji N.S. Ginsburg, na Kitajskem (dejansko o preobrazbi starega Pekinga) Hou Ren-Zhi, Japonskem S. Kiuchi, v subsaharski Afriki A.L. Mabogunje, Argentini H. Wilhelmy, Braziliji S. Faissol, Mehiki M.T. Gutiérrez de Mc Gregor in v Severni Ameriki H.M. Mayer.

Poročila niso niti enotna niti uniformirana: nekateri avtorji bolj poudarjajo obče značilnosti urbanizacije, drugi historično geografijo, tretji pa so postavili v ospredje regionalne tokove in posebnosti. Zadnji dve izpod peresa B.J.L. Berryja in J. Gottmanna pa razmišljata o prihodnji evoluciji svetovne urbanizacije in njenih socialnih in kulturnih različicah. Ne glede na te posebnosti so vse razprave v določenem smislu, kakor ugotavlja že uvodničar in urednik M.P. Conzen, vendarle osredotočene na urbanizacijo kot geografski in prostorski pojav in proces, ukvarjajo se z njenimi vzroki in gibalni ter razglablja o njenih bodočih razvojnih smereh. V ospredju so zlasti vprašanja o merjenju stopnje urbanizacije; ta naj bi l. 1980 dosegla na svetu 41,3%, v Avstraliji in Oceaniji 83%, Severni Ameriki 80,8%, Evropi 77,1%, ZSSR 76,1%, Latinski Ameriki 75,2%, Afriki 42,5%, Vzhodni Aziji 45,4% in Južni Aziji 36,1%. Pri teh merjenjih je pogosto pomembno, kot posebej opozarjajo, ne le koliko ljudi živi v mestih, ampak tudi to, koliko jih je na podeželju (značilna je v tem pogledu razlika med Avstralijo in Indijo). Mnoga poročila so se osredotočila na probleme »modernizacije« (ali sodobnih tokov v urbanizaciji), ki se jih žal prepogosto enači s povzemanjem zahodnega modela razvoja mest, čeprav gre v resnici za učinke družbenoekonomskih procesov, zlasti urbanizacije in »terciarizacije«. Posebno pozornost zaslužijo poročila iz manj razvitih dežel. Tu se pojavlja značilni dotok podeželske revščine v mesta in nastajanje »barakarskih« naselij, kar kaže na deformacije, ki jih povzroča socialni razsul ob vključevanju njihovih šibkih ekonomij v svetovno gospodarstvo. V tem pogledu je zlasti zanimivo poročilo Nigerijca Mabogunje. Večkrat se v teh poročilih srečamo s pojmom »peasantization« (pokmetenja) mest. Veliko je tudi razglabljanj o temeljnih gibalih za urbanizacijo. V Vzhodni Evropi, na Daljnem Vzhodu in v mnogih manj razvitih deželah je to še vedno planska ali kapitalistična industrializacija. V razvitem kapitalističnem svetu pa se uveljavljajo z novo tehnološko revolucijo drugačne sile, ki jih zelo dobro prikazuje B.J.L. Berry na primeru Pittsburga. Učinki novega, petega, Kondratijevega razvojnega cikla z razvojem informacijske družbe prinašajo znatne spremembe v socialni in zaposlitveni sestavi ameriških mest, pa tudi v njihovem urbanem razvoju in tkivu. Naj na koncu še na kratko opozorim na Hoffmanovo misel o nerazvitosti mest (underurbanization) v jugovzhodni Evropi, ki jo pripisuje premajhnim vlaganjem v mestno infrastrukturo.

Žal ni mogoče na tem mestu podrobneje poročati o vseh mislih in spoznanjih v tej obsežni publikaciji (472 strani). Zbornik je nedvomno zanimivo, poučno in izrazito geografsko berilo, ki le poredkoma zaide na področja drugih ved. Ne prinaša nobenih izjemnih metodoloških novosti, je pa dovršen proizvod tradicionalne urbane geografije zadnjih tridesetih let.

Igor Vrišer

Elisabeth Lichtenberger, Stadtgeographie. Band 1. Begriffe, Konzepte, Modelle, Prozesse. Teubner Stuttgart 1986. Str. 280, 109 skic in 13 tabel.

Med že kar številnimi novejšimi knjigami v vedno bolj obsežni teoriji in metodologiji urbane geografije zasluži knjiga Elisabeth Lichtenbergerjeve, dolgoletne proučevalke urbanega prostora, posebno pozornost iz več razlogov. V knjigi izstopata nemško-avstrijska in ameriška geografska šola, vendar pri prvi z močnim poudarkom na socialnem aspektu. To je povsem razumljivo spričo avtoričinega dolgoletnega sodelovanja s Hansom Bobekom, enim od utemeljiteljev in vodilnih teoretikov socialne geografije, s katerim sta skupaj napisala znamenito knjigo Wien (1978), z edinstvenim in doslej najbolj kompleksnim tematskim kartografskim prikazom večjega mesta. V knjigi je močan poudarek na teoriji in metodologiji, iz česar izhajajo številne metodološke predstavitve. Nekonzvencionalni teoretični prikazi dajejo na prvi pogled večkrat vtis nedodelanosti in celo nesistematčnosti, za nerednega spremljevalca